

Zápis z 9. zasedání
Kolegia expertů k výkonu rozsudků ESLP
konaného dne 5. září 2023

Dne 5. září 2022 se na Ministerstvu spravedlnosti („MSP“) konalo 9. zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen po řadě „Kolegium“, „Soud“ a „Úmluva“), poradního orgánu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudem.

I. ZAHÁJENÍ

Zasedání zahájil vládní zmocněnec pro zastupování ČR před Soudem *PETR KONŮPKA*. Úvodem přivítal nové členy Kolegia a přiblížil program jednání. Dále členy Kolegia seznámil s tím, že od minulého zasedání Kolegia Soud rozhodl o 24 stížnostech proti ČR, přičemž porušení Úmluvy shledal jen v jednom z nich. Z rozhodnutí, v nichž Česká republika uspěla, krátce zmínil rozsudky velkého senátu ve věcech *Grosam* a *FU QUAN, s.r.o.* (zásada subsidiarity; vyjasnění, jak formulovat stížnost k Soudu), rozsudky *Kubát a ostatní* (zásahy do soudcovských platů v letech 2011-2014) a *Pejřilová* (umělé oplodnění po smrti manžela) a rozhodnutí *Barsegian, Lázók, Schafer* a *Todorovič* (výslech svědků v trestním řízení).

Vládní zmocněnec nakonec informoval o výstupech a aktuálním stavu projektu Mezi—soudy financovaného z Norských fondů: [série podcastů](#) nejen o výkonu rozhodnutí mezinárodních orgánů, integrovaná databáze mezinárodní i vnitrostátní lidskoprávní judikatury, návod na posouzení slučitelnosti právního předpisu s mezinárodními lidskoprávními závazky a mezinárodní konference [Making Human Rights a Reality: Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni](#), která se bude konat 23. listopadu 2023.

II. ROZSUDKY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

D. H. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICE (*DISKRIMINACE ROMSKÝCH DĚTÍ V PŘÍSTUPU K ZÁKLADNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ*)

Vládní zmocněnec *P. KONŮPKA* připomněl, že se jedná o jediný rozsudek proti ČR v posíleném dohledu ze strany Výboru ministrů Rady Evropy. Výkon rozsudku probíhá již 16 let.

Zástupkyně Kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Soudem („KVZ“) *K. RADOVÁ* úvodem zmínila, že kvalifikované odhady i nadále poukazují na nepřiměřeně velké množství romských žáků oproti žákům z majoritní populace, kterým je diagnostikováno lehké mentální postižení, a jsou proto vzdělávání dle rámcového vzdělávacího programu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami s upravenými výstupy. Velká většina z nich je navíc umístěna mimo běžné školy a třídy do speciálních tříd a škol zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona. Inkluzivní novela z roku 2016 neměla na romské žáky potřebný dopad. Již v roce 2019 proto Výbor ministrů ve svém rozhodnutí vyzval ČR, aby zjistila příčiny přetrvávající diskriminace romských žáků. Výsledky výzkumu, který si na tento popud nechalo ve spolupráci s KVZ vypracovat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy („MŠMT“) byly zveřejněny na jaře 2023 a projednány Expertním fórem k výkonu rozsudku *D. H. a ostatní*. Jeho řešitelem byly společnosti PAQ Research a STEM. Hlavní zjištění analýzy jsou shrnuta v podkladech k zasedání. V reakci na výsledky výzkumu je nutné do konce roku 2023 předložit Výboru ministrů návrh souboru konkrétních opatření spolu s harmonogramem jejich přijetí. V březnu 2024 bude výkon rozsudku projednán Výborem ministrů na ústním jednání. Vedle toho České republice

aktuálně hrozí obnovení řízení o porušení povinností plynoucích z unijního práva ze strany Evropské komise. KVZ se proto podílí spolu s Úřadem vlády a MŠMT na koordinovaném postupu a předávání informací Evropské komisi. K. RADOVÁ nakonec ocenila aktuální konstruktivní přístup MŠMT.

Zástupce MŠMT J. MUŠUTA, ředitel odboru regionálního školství, prezentoval doporučení, která vyplynula z výše uvedeného výzkumu. Doporučení rozdělil do třech okruhů problémů, které jako celek přispívají k segregaci.

První okruh opatření se týká **řízení poradenského systému**. Jedná se o jeden z největších problémů vedoucích k segregaci. Školská poradenská zařízení mají různé zřizovatele, jejich činnost není dostatečně metodicky vedena a není podrobena dohledu. Dochází tak k tomu, že některá zařízení často místo sociálního vyloučení či nezralosti diagnostikují lehké mentální postižení. Nyní je cílem získávat podrobná a průběžná data o činnosti těchto zařízení, což umožní větší kontrolu. V případě nesrovnalostí může být provedena návštěva specializovaným týmem České školní inspekce, která v závažných případech může vést až k návrhu na odvolání ředitele zařízení. V minulosti představovala problém neochota krajů jako zřizovatelů ředitele v obdobných situacích odvolávat. MŠMT usiluje o to, aby odvolání mohlo učinit přímo. Záměr nicméně musí projít diskuzí a získat politickou podporu. Jeví se však, že bez této možnosti nebude možné problém efektivně řešit.

Další okruh opatření se zabývá **podporou škol**. Jedná se například o opatření ve vztahu k rozložení asistentů pedagogů. Z dostupných dat je zřejmé, že je praxe nesjednocená. Na MŠMT existuje velká vůle tento problém řešit. V současné chvíli je financování škol závislé na počtu žáků a nedostatečně zohledňuje, že podpora žáků s horší sociální realitou je náročnější. Aktuálně probíhá pilotní projekt, ve kterém je 400 školám s vyšším podílem žáků se sociálním znevýhodněním poskytována speciální podpora, včetně všech 120 škol s vyšším podílem romských žáků. Dvě třetiny prostředků půjdou na personální podporu specializovaných a podpůrných pedagogických pozic, třetina na pomůcky a doplňkové aktivity.

Posledním okruhem opatření je specificky **desegregace**. Vznik mapy spádových obvodů umožní analyticky zjistit, které z nich vedou k vytváření tzv. horších a lepších škol. Plán je řešit tyto případy individuálně, v situacích, kdy bude nesrovnalost shledána, se důkazní břemeno převede na zřizovatele, který bude muset prokázat, že nesegreguje. V případě, že uzná pochybení, bude mít přístup k podpoře od MŠMT a Agentury pro sociální začleňování. V opačném případě MŠMT případ postoupí k přezkumu Ministerstvu vnitra („MV“), které v této oblasti vykonává dozor. To může vést až ke zrušení příslušné obecně závazné vyhlášky. Takový postup zatím ještě nikdy nenastal.

Vládní zmocněnec P. KONŮPKA ocenil vznik pracovní skupiny na MŠMT, která připravuje výše uvedená opatření, a upozornil na důležitost přetavení zjištění analýzy do konkrétních opatření.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ ocenila plán MŠMT. Upozornila, že k implementaci opatření je potřeba robustní infrastruktura na MŠMT a Národním pedagogickém institutu, která zajistí dostatečné kapacity a bude naplánována do detailů včetně indikátorů úspěšnosti. Při Úřadu vlády („ÚV“) vznikla mezioborová pracovní skupina, která bude doplňovat školská opatření těmi ze zdravotního a sociálního segmentu. Ta jsou klíčová, jelikož romské děti častěji vyrůstají v podmínkách sociální zátěže až vyloučení a školská zařízení nemají šanci tento problém zvládnout bez dalších opatření. Cílem je ohrožené děti včas identifikovat a funkčně implementovat ranou péči. Povinný předškolní rok nemusí stačit na dohnání vzniklých hendikepů. V tématu včasné péče je důležité zapojení Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva práce a sociálních věcí („MPSV“). Ohrožené děti lze někdy identifikovat a potřebnou podporu poskytnout již v porodnických zařízeních.

Dále zmocněnkyně vlády vyzdvihla, že na Ministerstvu spravedlnosti („MSP“) probíhají diskuze o zakotvení žaloby ve veřejném zájmu do soudního řádu správního, která by umožnila řešit případy cílené segregace v situacích, kdy měkká opatření nejsou dostačující. Není vhodné pokládat odpovědnost za problém na bedra konkrétního rodiče, který nemusí mít časové a finanční prostředky na podání individuální stížnosti. Vyjádřila přání, aby takovou kompetenci měla Kancelář veřejného ochránce práv („KVOP“). Dále poděkovala všem expertům za spolupráci, včetně zástupců z nevládního sektoru.

Zástupkyně Poslanecké sněmovny („PS“) *H. VÁLKOVÁ* podpořila vyjádření současné zmocněnkyně vlády pro lidská práva. Uvedla, že se ve své praxi s problematikou detailně obeznámila opakovanými návštěvami sociálně vyloučených lokalit, kde od pedagogů zjistila, že bývalí místní žáci, kteří emigrovali do Velké Británie, často dosahovali výrazných úspěchů ve vzdělání. Podotkla, že plán musí být doprovázen vhodným finančním ohodnocením pedagogických i sociálních pracovníků. Uvítala směr, který zástupce MŠMT nastínil, zdůraznila však, že opatření je nutné zajistit po finanční stránce a je vhodné za tím účelem spolupracovat s Ministerstvem financí.

Zástupce MŠMT *J. MUŠUTA* uvedl, že si je jistý kapacitami ve vztahu k opatřením z oblasti desegregace. Opatření týkající se podpory škol a řízení poradenského systému jsou často o efektivním zacílení podpory, není vždy nutné navyšovat její objem. Do opatření k řízení poradenského systému MŠMT každoročně investuje 10 miliard korun, zde se efektivita dosahuje prostřednictvím trhu.

Zástupkyně PS *H. VÁLKOVÁ* požádala, aby se při řešení problému více zaměřilo na lokalitu Mostu a upozornila na případ bývalého primátora, který odmítal zažádat o dotaci na školní obědy pro děti z vyloučených lokalit.

Zástupce veřejného ochránce práv *V. A. SCHORM* upozornil na nedávnou monitorovací zprávu KVOP, ze které vyplývá, že se snížil podíl romských dětí v mateřských školkách. Jedná se o varovnou tendenci, jelikož i toto opatření má předcházet segregaci. Apeloval dále na to, aby skutečně došlo k implementaci plánovaných mechanismů.

Zástupkyně Senátu *M. HORSKÁ* v reakci na zástupkyni PS upozornila, že zmíněný starosta Mostu je dnes senátorem za obvod Most a členem senátního Výboru pro sociální politiku. Upozornila na praktické problémy provádění opatření, například že školská inspekce může mít problém legitimně zjistit, kteří žáci jsou romského původu. Dále vyjádřila zklamání nad tím, že dle výsledků šetření speciálně pedagogických center a poraden se děti s hendikepou po inkluzi zase vrací do zvláštních škol. Jako další problém vnímá zákon o pedagogických pracovnících, kdy nebyla zavedena nová profese sociálního asistenta ve školách.

Zástupce Poradny pro občanství, občanská a lidská práva („PPO“) *L. ZAMBOJ* podotkl, že hlavním problémem na pozadí řešených otázek je chudoba. Klesající počet dětí v mateřských školách souvisí s tím, že někteří rodiče nemají peníze na dopravu. Žadatelé jsou pravidelně odmítáni v žádosti o mimořádnou okamžitou pomoc, nemohou se vybavit na začátek školního roku. Do řešení problému je potřeba vtáhnout i Ministerstvo pro místní rozvoj („MMR“), prosadit opatření týkající se sociálního bydlení. V běžných ubytovnách děti často nemají dostupný ani stůl, na kterém by mohly psát.

Závěry:

Kolegium vnímá zvyšující se mezinárodní tlak na přijetí účinných opatření, která by pomohla zamezit další diskriminaci romských žáků. Vítá, že byly zveřejněny výsledky výzkumu, který analyzoval příčiny přetrvávající segregace a že se jimi MŠMT aktivně zabývá. Za klíčové nyní považuje, aby byla doporučení analýzy uvedena do praxe. Vyzývá MŠMT, aby na podzim toho roku předložilo návrh konkrétních opatření spolu s harmonogramem jejich přijetí a určení odpovědných orgánů, která mají

být v reakci na analýzu a předchozí zjištění Expertního fóra pro výkon rozsudku *D. H. a ostatní* přijata. Kolegium připomíná, že je nutné o plánu těchto opatření informovat Výbor ministrů do konce prosince 2023. Zároveň vyzývá MŠMT, aby zajistilo dostatečnou kapacitu a zdroje pro jejich následnou implementaci. Zpracováním těchto opatření a jejich projednáním ve Výboru ministrů Rady Evropy se bude zabývat na svém dalším zasedání.

*KOMISSAROV PROTI ČESKÉ REPUBLICE
(VYDÁVACÍ VAZBA PŘI SOUBĚHU EXTRADIČNÍHO A AZYLOVÉHO ŘÍZENÍ)*

Zástupkyně KVZ K. *RADOVÁ* připomněla, že dle judikatury Ústavního soudu („ÚS“) cizinec nemůže být vydán do cizího státu za účelem trestního řízení, aniž by bylo pravomocně rozhodnuto o jeho žádosti o mezinárodní ochranu. Pokud tedy cizinec požádá o azyl v průběhu extradičního řízení a je vzat do předběžné nebo vydávací vazby, délka azylového řízení má přímý dopad na délku jeho zbavení svobody. V projednávaném rozsudku Soud stanovil, že při posuzování dalšího trvání vazby je třeba se řídit lhůtami danými zákonem o azylu. Pokud dochází k jejich překračování, je nutné zkoumat, zda jde o neodůvodněné prodlevy.

Výkon rozsudku má tři pilíře. *Prvním* je prodloužení lhůty na vydání rozhodnutí o mezinárodní ochraně z 60 dnů na 90 dní a zajištění, aby tato nově stanovená lhůta byla v praxi MV skutečně dodržována. KVZ ve spolupráci s MV monitoruje, jak aktuálně řízení probíhají a zda je nová lhůta v praxi naplňována. Správní soudy, které rozhodnutí MV přezkoumávají, mají lhůtu 60 dní. Tato lhůta se zdá být splnitelná. Problém vyvstává s brzkou identifikací těchto případů, aby o nich mohl soud rozhodovat přednostně. Byla proto jako *druhé* opatření zavedena nová spisová značka ze strany MV pro azylová řízení, která běží souběžně s řízením extradičním. Ta by měla správním soudům pomoci identifikovat případy podléhající zkráceným lhůtám. *Třetím* pilířem je pojistka ze strany trestních soudů – pokud dochází k prodlevám v azylovém řízení, je nutné z jejich strany zjišťovat, zda jsou odůvodněné a jestli je další trvání vazby zákonné. Své posouzení pak soudy musí promítnout do odůvodnění o prodloužení vazby. Ze schůzky se zástupci soudců trestních úseků, Nejvyššího státního zastupitelství („NSZ“) a ÚS vplynulo, že trestní soudy jsou odhodlány posuzovat průběh azylových řízení. Je ale nutné zajistit hladké předávání potřebných informací o jejich průběhu ze strany MV a správních soudů. KVZ proto plánuje na podzim uspořádat kulatý stůl k výkonu rozsudku, kterého by se účastnili jak zástupci MV a správních soudů, tak zástupci soudů trestních, NSZ, ÚS a MSp s cílem nastavit účinné předávání informací.

Zástupce MV L. *TOMÁNY* shrnul provedená opatření. Kromě zmíněného prodloužení lhůty jde o specifikaci případů náchylných na průtahy, kdy dochází k přerušení řízení či běhů lhůt. Upozornil na zavedení monitorovacího systému pro takové případy a nového koncentrování těchto případů na jednom pracovišti. V současné době se daří lhůty dodržovat, počet případů běžících souběžně s extradičním řízením v návaznosti na agresi Ruské federace proti Ukrajině výrazně poklesl, jelikož se většinou jednalo právě o případy ruských a ukrajinských občanů. Momentálně jde o jednotky případů. Ve všech jsou lhůty dodržovány. MV s KVZ spolupracuje na zavedení systému předávání informací nezbytných k posouzení zákonnosti vazby příslušným soudům a státním zastupitelstvím („SZ“). Informace jsou předávány vždy na vyžádání konkrétního soudu či SZ. Uvedl, že MV je připraveno se zúčastnit kulatého stolu a podílet se na upřesnění postupu při předávání informací. Dále podotkl, že mají informaci o tom, že Ukrajina má v plánu začít s žádostmi o extradiční svobodu svých občanů, kteří se vyhýbají branné povinnosti. Je tedy možné, že takových případů bude zase více.

Zástupce veřejného ochránce práv V. A. *SCHORM* upozornil, že je při posuzování dalšího trvání vazby trestními soudy klíčové, aby země původu nezískala informaci o podání žádosti o mezinárodní ochranu. Podotkl, že plnění daného rozsudku je často problémem zejména kvůli nepředávání informací mezi vnitrostátními orgány. Dále upozornil, že mohou podobné situace nastat i

v rámci EU v případech souběhu tzv. dublinského a extradičního řízení. V takových případech je potřeba vyčkat na prvostupňové rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany.

Zástupce MV L. TOMÁNY reagoval, že do monitorovacího systému jsou řazeny i tyto případy.

Zástupce Nejvyššího státního zastupitelství („NSZ“) J. CHROMÝ kvitoval přizvání SZ do debaty. Předestřel, že náměstek nejvyššího státního zástupce dr. Polák, který je garantem mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, prezentoval na jednání k výkonu rozsudku své zkušenosti. NSZ je připraveno se na výkonu rozsudku dále podílet. Dále upozornil na celorepublikovou poradnu specializovanou na mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, na které byl probírán i tento případ. Vzhledem k tomu, že je agenda koncentrována na krajské úrovni, je možné tímto způsobem výkon rozsudku podchytit.

Zástupkyně KVZ K. RADOVÁ reagovala, že byla probírána i možnost změny v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci, která by zakotvila povinnost soudů rozhodujících o vazbě posoudit v případě souběhu i azylové řízení. Přímochařejším řešením se ale jeví právě poučení soudců v rámci seminářů. V rámci následného dohledu nad výkonem rozsudku se uvidí, zda je takový postup postačující. V prosinci 2023 KVZ předloží Výboru ministrů zprávu o výkonu rozsudku spolu s monitorovací tabulkou o průběhu azylových a extradičních řízení běžících v souběhu.

Závěry:

Kolegium vítá dosavadní postup ve všech třech pilířích výkonu rozsudku. Vyzývá MV, aby pokračovalo v systému identifikace případů, ve kterých je nutný spěšný postup, a dodržovalo zákonné lhůty pro vydání rozhodnutí v případech, kdy azylové řízení běží souběžně s řízením extradičním. Žádá, aby bylo na příštím zasedání informováno o dalším postupu ve výkonu rozsudku, včetně výsledků jednání kulatého stolu k nastavení účinného předávání informací mezi všemi relevantními aktéry.

B. Ú. PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ A SLÁDKOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (VYŠETŘOVÁNÍ GIBS ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ PŘÍSLUŠNÍKY POLICIE)

Zástupce KVZ M. Kaštyl připomněl, že rozsudky se týkají shodné problematiky neprovedení účinného vyšetřování špatného zacházení, kterého se měli dopustit policisté, ze strany Generální inspekce bezpečnostních sborů („GIBS“). Představil dále výsledky dosavadních jednání dotčených orgánů. Z těch vyplynuly dva obecné aspekty, kterým je nutné věnovat pozornost.

V *prvé řadě* jde o možné odlišné pojetí Soudu a vnitrostátních orgánů závažnosti incidentů, kterými se má zabývat nezávislý orgán (GIBS), a jakým postupem se tak má dít. V *druhé řadě* pak o zapojení oběti namítaného špatného zacházení na šetření tvrzených skutečností v rozsahu nezbytném pro ochranu jejích zájmů. Podle dotčených orgánů není nutná změna právní úpravy na úrovni zákonů. Požadavky na účinné vyšetřování lze naplnit v tzv. předprocesní fázi trestního řízení (§ 158 odst. 1 trestního řádu; § 2 odst. 1 zákona o GIBS). I GIBS může vést tzv. šetření. Tím se mj. předchází kriminalizaci příslušníků v situacích, kdy k zahájení stíhání nejsou splněny podmínky. Cílem obecných opatření by mělo být jednak rozpoznání hájitelného tvrzení; v praxi by nemělo docházet k tomu, aby se GIBS začala věcí zabývat v pozdějším okamžiku než vyžaduje Soud, přičemž šetření musí splňovat minimální kvalitativní požadavky účinného vyšetřování. Současně by měla opatření vést k zajištění účinné účasti údajné oběti na šetření v dílčích aspektech, včetně informování o jejích právech. Aktuálně je rozpracováno několik obecných opatření. Mimo jiné se jedná o: (i) úpravu příslušného interního pokynu ředitele GIBS – zapracování problematiky účinného vyšetřování a práv osob, což mohou využít i další bezpečnostní sbory; (ii) vypracování praktické pomůcky k usnadnění rozpoznání hájitelného tvrzení; (iii) úpravu vzoru poučení, který používá GIBS (doplnění informací o právech v předprocesní

fázi). Dosud ale nebyla uspokojivě vyřešena otázka, kterými věcmi by se měla zabývat GIBS. Současně KVOP uplatnila k opatřením několik připomínek.

Zástupce veřejného ochránce práv V. A. SCHORM vyjádřil pochybnosti, zda na základě připravené verze materiálů může dojít k plnému výkonu obou rozsudků. Z jeho pohledu by mělo dojít k promítnutí posuzování hájitelného tvrzení nejen do pomůcky GIBS ale i do Vnitřního kontrolního řádu policie. Pokud jde o zmíněnou pomůcku, z pohledu KVOP dochází k rozměňování klíčových pojmů, tedy hájitelného tvrzení a špatného zacházení. Nelze definici posledního zúžit na chování, které má za cíl „osobu pokořit, dát jí lekci, či se jí pomstít“, jelikož to vypouští pro ESLP zásadní pojící aspekt „použití ne zcela nezbytné síly“.

Dále je nutné analyzovat, zda není potřeba změna dotčené právní úpravy. Mezi vymezením špatného zacházení dle trestního řádu a judikatury Soudu existuje napětí. GIBS je povinna vyšetřovat až ve chvíli, kdy mohlo dojít ke spáchání trestného činu. Může tedy docházet k situacím, kdy u mírnějších forem špatného zacházení nebude mít GIBS kompetenci šetřit, ačkoli by ji dle judikatury Soudu měla. Trestné činy mučení či zneužití pravomoci úřední osoby nemusí plně souznít s požadavky Soudu a je na místě řešit otázku, jak působnost GIBS náležitě vymežit. Zástupce veřejného ochránce práv proto navrhl v rámci opatření k implementaci provést analýzu posuzující nezbytnost zahrnutí do trestního zákoníku i další formy špatného zacházení, byť s adekvátně nízkým trestem a krátkým promlčením tak, aby byly naplněny požadavky na veškerý rozsah špatného zacházení, které je nezbytné pokrýt v rámci požadavku na účinné vyšetřování.

Závěrem zástupce veřejného ochránce práv upozornil na problematiku špatné srozumitelnosti formulářů pro oběti a osoby blízké a nabídl součinnost v jejich úpravě.

Zástupkyně Policejního prezidia K. HLAVÁČOVÁ vyjádřila otevřenost k revizi Vnitřního kontrolního řádu tak, aby zahrnovala rozpoznání hájitelného tvrzení. V otázce potenciální změny trestního zákoníku vyjádřila nesouhlas s doplňující kriminalizací špatného zacházení, která by mohla mít odrazující efekt na policisty v běžném výkonu povolání. Uvedla, že analýza nezbytnosti změny trestního zákoníku již byla provedena, odborníci nepovažovali kriminalizaci v takto širokém obsahu za vhodnou.

Zástupce GIBS J. JEŽEK uvedl, že interní akt řízení bude vydán v následujících měsících. Budou do něj zapracovány otázky hájitelného tvrzení a účinného vyšetřování. Vyjádřil ochotu spolupracovat s KVOP na zlepšení srozumitelnosti poučení obětí. V otázce změn trestního zákoníku se přiklonil k zástupkyni policie. Upozornil na školení, které bylo provedeno ve spolupráci s KVZ pro zástupce všech bezpečnostních sborů na téma rozpoznání hájitelného tvrzení a povinnosti účinného vyšetřování.

Zástupkyně PS H. VÁLKOVÁ zmínila, že její zkušenosti ze spolupráce s GIBS byly vždy velmi dobré, ředitel GIBS poskytoval veškerou nezbytnou součinnost. Upozornila, že na parlamentní úrovni i na úrovni zmocněnkyně vlády pro lidská práva existují účinné nástroje ke kontrole GIBS. Také varovala před přílišnou kriminalizací policistů a vyjádřila přesvědčení, že trestní právo by mělo být nástrojem *ultima ratio*. Upozornila, že v GIBS již došlo k významným změnám. Vyjádřila obavu ze situace, kdy budou mít řadoví policisté strach při plnění povinností konat.

Zástupkyně MSp P. BELLOŇOVÁ, ředitelka legislativní odboru, upozornila na minulou analýzu potřeby změn trestního zákoníku, kdy i po konzultaci s trestním kolegiem Nejvyššího soudu vyplynulo, že úprava nezbytná není. Upozornila, že podnět byl odmítnut i Radou vlády pro lidská práva.

Zástupce NSZ J. CHROMÝ uvítal zapojení SZ. Ve vztahu k připravované pomůcce NSZ uplatnilo připomínky zejména k příliš širokému vymezení pojmu hájitelného tvrzení. Podpořil názor, že změna trestního zákoníku není potřeba a že podrobná debata v tomto ohledu již proběhla. Z hlediska výkonu projednávaných rozsudků upozornil na hloubkovou prověrku GIBS z roku 2019, kdy byl zjištěn správný

postup tohoto orgánu. V kontextu vývoje, kterým GIBS prošel od doby, kdy se případy odehrály, proto nevnímá NSZ potřebu zpracování nové analýzy.

Zástupkyně Senátu A. ŠÍPOVÁ se dotázala, zda bude výkon rozsudků zahrnovat i zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Vyjádřila pochybnosti o plnění povinností plynoucích z rozsudku zejména ve velkých věznicích. Vládní zmocněnec P. KONŮPKA odpověděl, že ačkoli se rozsudky netýkají zacházení ve věznicích, na problematiku špatného zacházení v těchto zařízeních se v rámci výkonu také myslí. Zástupce KVZ M. KAŠTYL doplnil, že rozsudky byly projednány se zástupci bezpečnostních sborů včetně Vězeňské služby a do budoucna je ze strany KVZ v plánu vedení dialogu i s nimi. Upozornil na minimálně jednu probíhající stížnost na špatné zacházení před ÚS (IV. ÚS 635/23). Dále uvedl, že problém, kterému by se mohla věnovat nová analýza, je postup soudů v praxi. KVZ nedisponuje rozhodnutími obecných soudů v daných věcech, ale tyto rozsudky mohou negativně ovlivňovat postup GIBS v podobných věcech.

Zástupkyně Ligy lidských práv („LLP“) Z. CANDIGLIOTA upozornila na situace, kdy nejde o špatné zacházení ze strany policie, ale ve zdravotnických a jiných uzavřených zařízeních. Ve vztahu ke GIBS upozornila na publikaci, kterou LLP o činnosti GIBS vydalo před deseti lety. Vyjádřila názor, že od té doby nedošlo k posunu a GIBS není orgánem, který by vedl nezávislé vyšetřování. Uvedla, že jediné uspokojivé řešení situace by bylo její nahrazení novým orgánem obsazeným lidmi, kteří budou mít skutečnou motivaci vyšetřovat obvinění ze špatného zacházení. LLP dlouhodobě poukazuje na dobrou praxi v zahraničí, včetně srozumitelnějších a vstřícnějších webových stránek orgánů a odborů, které mají na starosti vyšetřování. Zdůraznila, že je v zahraniční praxi běžné, aby měly státní orgány na webu srozumitelný text o postupu při nahlášení špatného zacházení. Tyto texty bývají doplněné informacemi o právech obětí či profily vyšetřovatelů, kteří budou mít případně šetření na starosti. Naproti tomu je podle ní web GIBS pro potenciální oběti policejního násilí špatně uzpůsobený. Dalším problémem je podle ní realizace základních institutů vyšetřování, jako je např. nahlížení do spisu.

Zástupce GIBS J. JEŽEK oponoval, že GIBS je nezávislým orgánem vedoucím účinné vyšetřování. Poukázal na výroční zprávy NSZ, které v posledních letech hodnotí činnost GIBS velmi kladně. Upozornil, že není možné srovnávat činnost GIBS v současné době s činností v období, kdy teprve vznikala. Její vznik byl provázen problémy, které byly skrze sérii opatření mezitím odstraněny.

Zástupce PPO L. ZAMBOJ vyjádřil souhlas s KVOP a upozornil na to, že ve Výboru proti mučení byla probírána problematika vymezení pojmů špatného zacházení i účinného vyšetřování. Poukázal na to, že rozhodnutí v diskutovaných rozsudcích jsou důkazem přetrvávajících mezer v nestranném vyšetřování špatného zacházení ze strany policie.

Zástupce veřejného ochránce práv V. A. SCHORM poukázal na to, že nevolá po další kriminalizaci. Požaduje ale odstranění mezery u případů, kdy podle Soudu jde o potenciální špatné zacházení, u kterého musí dojít k šetření nezávislým orgánem, ačkoliv podle trestního řádu nejde o trestný čin. Zdůraznil, že u případů, kde není jisté, zda by v případě prokázání jednání šlo o trestný čin, může v důsledku této nejistoty nedocházet k založení působnosti GIBS.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ poukázala na potřebu společné a systematictější diskuze o roli GIBS a zdůraznila, že o pokračování této diskuze na pracovní úrovni stojí. Vyjádřila podporu podnětu týkajícímu se webových stránek GIBS a formulářů pro oběti. Dle jejího názoru existuje velký potenciál pro zlepšení srozumitelnosti komunikace s oběti u všech institucí, které s nimi komunikují. Upozornila na to, že mnoho obětí nemůže pomoc najít či ji efektivně využít. Nabídla součinnost ze strany expertů ÚV, kteří jsou schopni formulovat informace tak, aby byly přístupné pro lidi v akutním stresu. Poukázala na klesající důvěru společnosti ve státní instituce a veřejné služby.

Zástupkyně LLP Z. *CANDIGLIOTA* se dotázala, zda v GIBS a na SZ byly v důsledku diskutovaných porušení vyvozeny důsledky a zda došlo v rámci zmiňovaných opatření k personálním změnám. Dále požádala o sdílení analýz a prověrek, které měly vzniknout v minulých letech.

Zástupkyně PS H. *VÁLKOVÁ* reagovala na zástupkyni Senátu A. *ŠÍPOVOU*. Upozornila, že jako politické představitelky mají možnost přijímat od občanů podněty a dále je předat GIBS. Zopakovala, že se spoluprací s GIBS má dobrou zkušenost. Podpořila zároveň návrh na zlepšení přístupnosti webových stránek. Poukázala na nedávnou zkušenost z pracovní cesty do Portugalska, kde existuje pracovní skupina, která pro orgány činné v trestním řízení a veškeré soudy připomínkuje a přepisuje formuláře tak, aby byly srozumitelné a vstřícné pro širokou veřejnost. Navrhla vznik podobné skupiny za účasti zástupců KVOP a ÚV. Dále navrhla, že by lepším legislativním opatřením než kriminalizace policistů byla změna zákona o GIBS tak, aby byla rozšířena jeho působnost.

Vládní zmocněnec P. *KONŮPKA* poděkoval za diskuzi a Policejnímu prezidiu za součinnost. Ve vztahu k pomůcce upozornil na to, že je v plánu svolat další schůzku pro projednání připomínek k její nejnovější verzi. Souhlasil s důležitostí srozumitelnosti informací pro oběti. Přislíbil zvážit provedení dodatečné analýzy. Uvedl, že ačkoliv byly v minulých letech některé analýzy provedeny, praxe vnitrostátních soudů není dostatečně zmapována. U jednání, které soudy nepovažují za dostatečně závažné, to tak může vytvářet i překážku pro GIBS, aby se věci zabývala. Souhlasil, že není vhodná kriminalizace policistů do té míry, kdy se budou bát zakročit. Zároveň vnímá pnutí mezi definicí špatného zacházení tak, jak ji chápe Soud a vnitrostátní orgány.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí informace o dosavadních jednáních a opatřeních k výkonu rozsudků. Věcí se bude zabývat na příštím zasedání v návaznosti na dalších jednáních. Ta by se měla soustředit především na zapracování problematiky účinného vyšetřování a práv osob do příslušných interních předpisů a dokončení pomůcky k rozpoznání hájitelného tvrzení, aby byla v praxi účinná a současně respektovala požadavky plynoucí z rozsudků Soudu. Kolegium dále vyzdvihlo důležitost poučení a srozumitelnosti informací, které jsou sdělovány obětem, a podpořilo zamýšlené změny v příslušném vzoru poučení. Vzalo na vědomí diskuzi o adekvátnosti úpravy špatného zacházení v trestním zákoníku s tím, že bude informováno o výsledku zvážení, zda by situaci nepomohlo osvětlit zmapování rozhodovací činnosti dotčených vnitrostátních orgánů, zda existuje pnutí mezi tím, jak vnímá špatné zacházení Soud a jak vnitrostátní orgány.

III. ROZHODNUTÍ VÝBORŮ OSN

B. J. A P. J. PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

(UMÍSTĚNÍ DĚTÍ DO ÚSTAVU, PARTICIPAČNÍ PRÁVA DĚTÍ, KOLIZNÍ OPATROVNICTVÍ)

Zástupkyně vládního zmocněnce E. *PETROVÁ* uvedla, že se jedná o první názor Výboru OSN pro práva dítěte („Výbor“) proti České republice. S implementací před Výborem proto zatím nejsou zkušenosti. Výbor shledal porušení práv vyplývajících z Úmluvy o právech dítěte dvou dětí ve věku třináct a patnáct let, které nebyly přímo slyšeny soudem při umístění do ústavního zařízení. Zároveň vznikly pochybnosti o odůvodněnosti samotného umístění vydaného na základě tzv. obecného opatření (dle tehdy platné právní úpravy), ke kterému došlo z důvodů záškoláctví a ohrožení zdraví. Děti v zařízení strávily rok, aniž by byly důvody umístění přezkoumány. Problém předběžných opatření nařízených na neomezenou dobu bez přezkumu byl vyřešen novelizací zákona o zvláštních řízeních soudních. Výbor kritizoval důvody odebrání dětí z rodiny a absenci participace dětí na soudním řízení. Výbor požaduje, aby bylo dětem v průběhu řízení poskytnuto odpovídající právní zastoupení. Dítěti by

měl být kromě opatrovníka poskytnut právní zástupce, pokud v rámci rozhodování existuje možnost střetu zájmů mezi stranami. KVZ svolá expertní zasedání k této otázce na září či říjen 2023.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva *K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ* upozornila, že průměrná doba umístění dítěte do ústavního zařízení je 6 let. Poukázala na nedostatek preventivních opatření, jakými jsou psychosociální podpora, podpora bydlení a mediace. Váží si práce zaměstnanců ústavních zařízení, nicméně ústavní výchova je nevyhovující forma péče o děti. Je zásadní, aby se přetransformovaly služby, která zařízení poskytují. Především je třeba posílit prevenci a ambulantní služby a posílit traumainformovaný přístup, aby případné umístění bylo jen krátkodobé. Participace dětí na řízeních, která se jich týkají, je nedostatečná. Upozornila, že v ústavních zařízeních se v současné chvíli nachází cca 8000 dětí a je nezbytné, aby klíčové rezorty v co nejkratší době vytvořily akční plán. Velkým problémem je roztržitost systému.

Zástupkyně vládního zmocněnce *E. PETROVÁ* souhlasila, že rozhodnutí poukazuje na řadu problémů systému péče o ohrožené děti, včetně kolizního opatrovnictví, o kterých je třeba dále diskutovat.

Dle zástupce veřejného ochránce práv *V. A. SCHORMA* názor poukazuje na řadu známých problémů. Názor se nevztahuje na institut umístění do neutrálního prostředí, protože v daném případě šlo o klasické odebrání dítěte a s neutrálním prostředím jde o nedorozumění, založené už vnitrostátními soudy. Případ nebyl černobílý, neboť odebrání se řadě vnitrostátních orgánů po zkoumání skutkového stavu jevílo jako *ultima ratio*. V dané věci byl hlavní problém v chybějící diagnostice. Jedná se nicméně o komplikovaný případ s nejednoduchým řešením. Zástupce KVOP dále vyjádřil souhlas s nezbytností změny zastaralé právní úpravy umístování dětí do ústavních zařízení.

Zástupkyně PS *E. DECROIX* vyjádřila přesvědčení, že je případ přínosem pro diskuzi o procesu, konkrétně o participačních právech dětí, o jejichž uplatnění v praxi má velké pochybnosti. Podotkla, že další rovinnou problému je otázka právního zastoupení dítěte. Jsou případy, kdy ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nedochází a OSPOD není třeba. Jsou ale i případy, kdy dítě potřebuje kvalifikované zastoupení. Důležité je zajistit dětem spravedlivý proces. V dané věci nemohla děti pro střet zájmů zastupovat matka, ale ani OSPOD, který bez vědomí dětí podal žádost o jejich umístění do ústavního zařízení. Ráda by vedla další diskuzi o právním zastoupení dítěte, kolizním opatrovnictví a zajištění spravedlivého procesu pro děti.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva *K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ* souhlasila, že není naplňováno právo dětí na spravedlivý proces, dětem chybí adekvátní včasná podpora. Poznamenala, že předcházení takové eskalace by stálo mnohem méně finančních i lidských zdrojů, ale že potřebné služby v komunitě nejsou dostupné, a tak je často jedinou alternativou nevhodné tzv. neutrální prostředí. Navázala na debatu o desegregaci a upozornila, že požadované změny nenastanou, dokud nebude jasný plán konkrétních opatření a jasně určený orgán, který na jejich naplnění bude dohlížet.

Zástupkyně PS *H. VÁLKOVÁ* informovala, že proběhl kulatý stůl opatrovnických soudců ze všech krajů, ze kterého mají do konce září 2023 vzejít konkrétní písemné podněty na urychlení řízení a zlepšení procesních práv dětí. Podněty dá k dispozici, aby se na nich mohlo společně pracovat. Zmínila, že dětský ombudsman by mohl situaci částečně zlepšit, pokud bude moci vstupovat do opatrovnických řízení, ale nevyřeší systémové problémy. Některé změny by ale mohly být provedeny poměrně rychle. Společnými jmenovateli jsou nedostatečné zastoupení dětí a diskutabilní role, kterou v řízeních sehrává OSPOD. Ve světle názoru Výboru je zřejmé, že Česká republika má nefungující systém kolizního opatrovnictví.

Zástupkyně LLP *Z. CANDIGLIOTA* upozornila, že ne všichni advokáti řádně zastupují své klienty, a navrhla, aby Česká advokátní komora („ČAK“) zpracovala metodiku. Zdůraznila, že je nepřipustná

situace, kdy ustanovený opatrovník opatrovance ani nenavštíví, není proškolen o tom, jak se situací pracovat, jak například vyhodnotit nejlepší zájem dítěte. Upozornila na Praktického právního průvodce nejlepším zájmem dítěte od kolegyně A. Sležkové, který by mohl být vodítkem. Dále upozornila na seminář, který se bude konat dne 19. září 2023, o právech dětí a tzv. rychlých předběžných opatřeních, o němž jsou bližší informace dohledatelné v kalendáři ČAK.

Zástupce ČAK M. SYLLA reagoval, že v případě legislativního posunu bude ČAK adekvátně reagovat. Dle jeho názoru se projednávaná věc netýkala daných opatrovníků, ale spíše nastavení systému. Předestřel, že na místě nemůže přislíbit konkrétní kroky ze strany ČAK.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí informace o probíhajících jednáních k výkonu rozhodnutí a věci se bude zabývat na příštím zasedání ve světle výsledků dalších jednání. Kolegium dále vyzdvihlo důležitost participace dětí na soudních řízeních, která se jich dotýkají, a potřebu řešit otázku kolizního opatrovnictví a právního zastoupení dětí.

IV. ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

APPROACH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (TĚLESNÉ TRESTÁNÍ DĚTÍ)

Zástupkyně vládního zmocněnce E. PETROVÁ informovala o připravené novele občanského zákoníku, která zakotvuje nepřijatelnost tělesného trestání dětí. (Po zasedání Kolegia, dne 8. září 2023, MSp zaslalo novelu do meziresortního připomínkového řízení). Poděkovala zástupcům legislativního odboru za zpracování novely a dalším členům Kolegia za spolupráci při podpoře tématu. Požádala přítomné o odpovídající komunikaci o tématu; zejména je nutné zdůraznit, že se jedná o deklaratorní právní úpravu, která nezavádí nové sankce pro rodiče, ale vede je k výchově bez použití tělesných trestů. Legislativní změnu je nutné doprovodit osvětou o škodlivosti tělesného trestání dětí, podpůrnými programy pro rodiče a děti a výchovou k pozitivnímu rodičovství.

Zástupkyně MPSV M. ŠTĚPÁNKOVÁ ŠTÝBROVÁ sdělila, že vedení MPSV změnu právní úpravy podporuje, stejně tak je připraveno se zhostit doprovodných nelegislativních opatření. Zástupce MPSV Z. KAPITÁN vyjádřil podporu právní úpravě v navrženém znění a ocenil výrazný pokrok, ke kterému došlo za poměrně krátkou dobu.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ ocenila pozitivní vývoj, který vládní Výbor pro práva dítěte prosazoval již před mnoha lety. Poděkovala všem, kteří se o vývoj zasloužili, jmenovitě zástupkyni PS H. VÁLKOVÉ. Upozornila na možnost oslovit ÚV pro podklady k argumentaci ve veřejné debatě. Potvrdila, že v souvislosti s novelou je potřeba spolupracovat na dalších opatřeních zejména s MPSV v oblasti programů na podporu rodiny, pozitivního rodičovství, a že téma je potřeba v těchto souvislostech komunikovat.

Zástupkyně PS H. VÁLKOVÁ také poděkovala zmocněnkyni vlády pro lidská práva a zástupkyni PS E. DECROIX a ocenila navrženou formulaci textu zákona.

Závěry:

Kolegium uvítalo a podpořilo text novely občanského zákoníku, ve které se zakotvuje nepřijatelnost tělesného trestání dětí, a vyjádřilo naději, že se legislativní proces v dohledné době podaří dovést do úspěšného konce. Kolegium dále podpořilo nutnost okamžitého zahájení realizace doprovodných osvětových aktivit ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí.

*ERRC A MDAC PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ
(UMISŤOVÁNÍ DĚTÍ DO 3 LET DO INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE)*

Zástupkyně KVZ *E. PETROVÁ* stručně nastínila pokrok, ke kterému došlo, v podobě novelizace zákona o zdravotních službách, v jehož rámci se navrhuje úplné zrušení služby dětský domov pro děti do tří let věku od 1. ledna 2025. V této souvislosti poděkovala MPSV a Ministerstvu zdravotnictví za přípravu novely a zmocněnkyni vlády pro lidská práva *K. ŠIMÁČKOVÉ LAURENČÍKOVÉ*, zástupkyni Poslanecké sněmovny *H. VÁLKOVÉ* a zástupkyni Senátu *M. HORSKÉ* za jejich aktivity v této oblasti.

Zástupkyně Nadace J&T *B. KŘIŽANOVÁ* představila nejdůležitější výstupy ze závěrečné zprávy o počtu dětí v dětských domovech pro děti do tří let věku z jara 2023, kterou zpracovalo MPSV ve spolupráci s Nadací J&T. Data jsou podrobná, týkají se počtu, věku i zdravotního stavu umisťovaných dětí, rozlišují mezi umístěními dobrovolnými a na základě soudního rozhodnutí, sledují statistiky odděleně ke každému tzv. kojeneckému ústavu. Zásadním výstupem je, že službu dětský domov pro děti do tří let věku je opravdu možné ukončit k plánovanému datu; meziročně dochází k výraznému poklesu přijímaných dětí, některá zařízení příjem zastavila úplně a připravují se na transformaci. Celkový počet dětí v zařízeních se snížil na cca 400. Proměnila se i věková struktura dětí, dětí do tří let je v zařízeních asi 35 %, a jsou i taková zařízení, která nyní mají pouze děti starší tří let, pro které ale služba není určena. Dle předchozí novely účinné od 1. ledna 2022 může být dítě umístěno do tzv. kojeneckého ústavu pouze na základě indikace nutnosti lůžkové péče. Nejvíce se v snížily příjmy dětí do 1 roku věku a následně od 1 do 3 let, kdy jde o zhruba 50 dětí v obou věkových kategoriích v roce 2022. Nicméně indikaci od lékaře má jen asi polovina umístěných dětí. To je alarmující zjištění, které poukazuje na to, že kdyby proběhla důsledná implementace novely do praxe, tak jsou příjmy již nyní téměř na nule. Další otázkou je, zda má zdravotní postižení vždy skutečnou relevanci pro rozhodnutí o umístění dítěte.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva *K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ* ocenila, že se počítá s ukončením činnosti umisťování dětí do tzv. kojeneckých ústavů ke dni 31. prosince 2024 a poděkovala všem, kteří se na tom podíleli. Uvedla, že při schůzce s ministrem *M. Jurečkou*, které se účastnili i zástupci KVZ, ministr uvedl, že počítá s postupným zavedením věkových hranic pro umisťování dětí do ústavních zařízení. Ve vztahu k dětem, na které se bude vztahovat novela s plánovanou účinností k 1. lednu 2025, je důležité metodické vedení MPSV vůči krajům, které musí pracovat s rodinami odebraných dětí včetně zajištění bydlení a posílení rodičovských kompetencí. Metodické působení na kraje je klíčové, aby i v situacích, kdy není možná návrat dítěte do péče biologické rodiny, docházelo i k mezikrajovému mapování vhodných pěstounů. Úřad vlády bude nápomocný.

Zástupkyně MPSV *M. ŠTĚPÁNKOVÁ ŠTÝBROVÁ* uvedla, že novela byla projednána na Legislativní radě vlády a koncem září bude předložena vládě. Po schválení novely nebude možné děti do 4 let věku umisťovat do ústavních zařízení. Do budoucna se počítá s dalšími úpravami s postupným omezováním věku po vzoru sousedních států. Potvrdila, že se vede intenzivní diskuse s kraji, kdy některé požádaly o přehodnocení situace umístěných dětí. Uvedla, že jsou připravena opatření v rámci plánu obnovy, které mají podpořit sanaci rodin, náhradní rodinnou péči a upravit informační systém k lepšímu sdílení informací napříč kraji.

Zástupce PPO *L. ZAMBOJ* uvítal ochotu ministra práce a sociálních věcí řešit otázku umisťování starších dětí, ale vyjádřil znepokojení nad oddalováním řešení. Dle jeho názoru by nastavení věkových hranic mělo být součástí již současných novel, byť s delším přechodným obdobím než u mladších dětí. Odborné výzkumy ukazují, že umisťování dětí do šesti let věku do ústavní péče zanechává na jejich vývoji následky srovnatelné s následky týrání.

Zástupkyně Senátu *M. HORSKÁ* zdůraznila, že jako u předchozích diskutovaných případů desegregace a participačních práv dětí má na problému často výrazný podíl nedostupnost bydlení.

Závěry:

Kolegium uvítalo informace o předložené novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí a zákona o zdravotních službách. Kolegium podpořilo nezbytnost zrušení § 43 a 44 zákona o zdravotních službách a definitivní ukončení služby dětský domov pro děti do tří let věku v co nejbližším možném termínu, nejpozději od 1. ledna 2025. Kolegium dále uvítalo informace o chystaném návrhu zákona o ochraně dětí a podpoře rodin a vyslovilo se pro zakotvení věkových hranic pro umístování dětí do ústavní péče.

UWE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (ROVNOST ŽEN A MUŽŮ V ODMĚŇOVÁNÍ A ZASTOUPENÍ V ŘÍDÍCÍCH ORGÁNECH SPOLEČNOSTÍ)

Zástupkyně KVZ E. HRONOVÁ představila problematiku s odkazem na její podrobnější rozbor v podkladech. Upozornila na dynamický vývoj v evropské legislativě, která může při řádné transpozici mít kladný vliv na výkon rozhodnutí. Směrnice o transparentním odměňování má potenciál zajistit plnou implementaci rozhodnutí *UWE proti ČR* v bodu transparentnosti odměňování. Vyjádřila v této souvislosti pochvalu zástupcům ÚV a MPSV, kteří výrazně napomohli vyjednání této směrnice během českého předsednictví. Schválení směrnice o genderové vyváženosti ve správních a dozorčích radách sice nepřináší povinnost zavádět „tvrdé“ kvóty, ale přichází s důležitým impulsem v této problematice a vyžaduje opatření, která jsou plně v souladu s projednávaným rozhodnutím. Vláda dále na konci roku 2022 schválila Akční plán rovného odměňování. Jedná se o první dokument, který systematicky řeší tento problém. Oba dotčené rezorty jsou velmi aktivní v přípravě transpozic.

Dále zástupkyně KVZ okomentovala negativní vývoj v průměrném rozdílu mezi odměnami žen a mužů („gender pay gap“) v minulém roce. Za pandemii covidu-19 došlo k optickému zlepšení situace, které však bylo paradoxně způsobeno neúměrným dopadem pandemie na ženy, které byly nezdědka vytlačeny z pracovních pozic na hlavní pracovní poměr do jiných forem výkonu pracovní činnosti, které se nezapočítávají do statistik. Vývoj ovlivnilo také vysoké zastoupení žen ve zdravotnických a pečovatelských profesích, které měly z důvodu mimořádných odměn dočasně nestandardně vysoké příjmy. Nyní je *gender pay gap* zpět z „covidových“ přibližně 15 % (údaj za rok 2021) na 17,8 % (údaj za rok 2022). Uvedla závěrem, že v současné chvíli MPSV pracuje na dvou konkrétních opatřeních, která budou součástí transpozice směrnice o transparentnosti odměňování, ale je nezbytné je promítnout do právního řádu dříve. Směrnice jako celek si totiž vyžádá i technicky či legislativně náročnější opatření, jejichž příprava bude patrně trvat delší dobu. Zakotvení nicotnosti doložek mlčenlivosti o výši příjmu a zveřejňování rozpětí nástupní mzdy, které ministr M. Jurečka přislíbil předložit vládě v termínu do konce roku 2023, je tak žádoucí provést co nejdříve.

Zástupkyně MPSV M. ŠTĚPÁNKOVÁ ŠTÝBROVÁ potvrdila snahu nepodcenit situaci a informovala o nedávném prvním jednání k transpozici směrnice, která se tématu bude věnovat. Novelu zahrnující nicotnost doložek mlčenlivosti o výši příjmu a zveřejňování rozpětí nástupní odměny, jakož i zavedení mzdových předpisů v podnicích, je v plánu předložit vládě na jaře příštího roku s plánovanou účinností od roku 2025. Uvedla, že návrh novely chce mít MPSV připravený do konce roku 2023. Poukázala dále na to, že trendy ukazují, že zatím nejsme na nejlepší cestě, a že nerovnost v odměňování žen a mužů má i širší socioekonomický dopad s důsledky, na které již poukázala zástupkyně Senátu M. HORSKÁ. Upozornila na dlouhodobý projekt na MPSV *Rovná odměna*, v rámci něhož se pracuje na podpůrných opatřeních, jakými je např. osvěta zaměstnavatelů.

Zástupkyně ÚV K. KABZANOVÁ doplnila, že k transpozici směrnice o genderové vyváženosti v dozorčích a správních radách bylo připraveno paragrafové znění, které by mělo být předloženo do mezirezortního připomínkového řízení ke konci září, a vláda by o něm tak měla jednat příští rok. Tato směrnice samotná nevyřeší problém, který je v rozhodnutí *UWE* České republiky vytýkán. Dochází však

současně k revizi Strategie rovnosti žen a mužů 2021–2023 a počítá se s novými opatřeními i v oblasti zastoupení žen ve vedení obchodních společností. Zástupkyně ÚV poděkovala KVZ za návrhy na revize opatření a vyjádřila naději, že i Strategie může přispět k odstranění existujících překážek.

Závěry:

Kolegium uvítalo zprávu MPSV o plánu předložit na jaře 2024 novelu zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti s třemi výše uvedenými opatřeními v oblasti transparentnosti odměňování. Vyjádřilo dále podporu pracím na transpozici směrnic a upozornilo i na potřebu přijmout opatření nad rámec plánovaných transpozic evropské legislativy k tomu, aby byl problém adekvátním způsobem řešen. Kolegium se bude přijímáním potřebných opatření zabývat na dalších zasedáních.

ERTF PROTI ČESKÉ REPUBLICE (NUCENÉ VYSTĚHOVÁNÍ, DOSTUPNÉ BYDLENÍ)

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* připomněla, že Kolegium se zabývá opatřeními k nápravě Evropským výborem pro sociální práva shledaného porušení článku 16 Evropské sociální charty spočívajícího v nedostatečných zárukách při ochraně práv Romů při vystěhování, nevyhovujících podmínkách bydlení a nedostatku dostupného bydlení. Uvedla, že některé dílčí body výkonu rozhodnutí se již podařilo uspokojivě naplnit a v podrobnostech odkázala na podkladové materiály. Zásadním pokrokem při implementaci rozhodnutí pak bude očekávané přijetí zákona o podpoře v bydlení a další navazující opatření iniciovaná MMR ve spolupráci s MPSV a dalšími dotčenými orgány. Ocenila i opatření přijatá ČAK k zajištění přednostního vyřizování žádostí vyklizovaných osob o bezplatnou právní pomoc. Uvítala také aktuální spolupráci mezi dotčenými orgány a jednání k dalším, dosud neuzavřeným bodům výkonu rozhodnutí, zejména mezi MMR a legislativním odborem MSP. Jedná se především o návrhy řešení k zajištění včasné informovanosti obcí o žalobách na vyklizení, úpravu řetězení krátkodobých nájemních smluv a pravidla pro využívání notářských doložek přímé vykonatelnosti.

Zástupkyně MMR *A. HÁJKOVÁ* doplnila, že kromě zmíněných opatření je řešena i podpora investic do výstavby nového obecního nájemního bydlení. K připravovanému zákonu o podpoře bydlení se bude 9. října 2023 na MMR konat kulatý stůl. Podpořila myšlenku, že zamezení bytové nouze je základním opatřením k řešení problémů týkajících se umísťování dětí do ústavní péče i přístupu ke vzdělání. Poukázala na to, že v současné chvíli je v bytové nouzi přibližně 67 tis. domácností, na které míří zákon především. Cílem je snížení tohoto počtu o 30 % v průběhu deseti let. Poděkovala za připomínky v mezirezortním připomínkovém řízení a vyzvala ke kontaktování v případě zájmu o bližší informace.

Zástupkyně Nadace J&T *B. KŘIŽANOVÁ* upozornila na další zprávu vypracovanou společně s MŠMT ohledně stavu péče o ohrožené děti, která přinesla zjištění, že u 50 % umísťovaných dětí je jedním ze zásadních důvodů umístění právě neadekvátní bydlení. Proto je kontext přijetí zákona důležitý i pro tuto problematiku.

Zástupce veřejného ochránce práv *V. A. SCHORM* upozornil, že pokud sociální situace tvoří velkou část důvodů pro umísťování dětí do ústavních řízení, jedná se o varovný signál ve vztahu k účinnosti výkonu rozsudku *Havelka a ostatní proti České republice*. K implementaci diskutovaného rozhodnutí je přijímána celá řada opatření. Zdůraznil, že například včasnou informovanost obcí o žalobách na vyklizení je nezbytné doplnit adekvátními lidskými i bytovými zdroji, které mohou situaci pomoci sanovat. Dále upozornil na problém řetězení krátkodobých nájemních smluv. Uvedl, že v případě zavedení rozkazního řízení v žalobách na vyklizení je nezbytné zavést i delší lhůty a provázat je s informováním příslušných sociálních pracovníků. Zdůraznil též nezbytnost podpory sociální práce.

Zástupce PPO *L. ZAMBOJ* upozornil, že u nuceného vystěhování často dochází k rozdělování rodin, kdy jen málo ubytovacích zařízení přijme rodinu jako celek, což je zásadní problém.

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* potvrdila, že návrhy k rozkaznímu řízení jsou v přípravě a je možné se propojit za účelem konzultace s legislativním odborem MSp a MMR. Potvrdila, že se diskutuje i problém řetězení nájemních smluv s několika variantami řešení. V reakci na zástupce PPO uvedla, že v balíčku opatření jsou i plánované investiční pobídky tak, aby se nabídka ubytovacích kapacit vhodně rozšiřovala. Balíček zároveň obsahuje i shromažďování informací na jednom místě tak, aby odbory věnující se obecnímu bydlení odpovídajícím způsobem komunikovaly se sociálními odbory. To by mělo vyřešit především zřízení Kontaktních míst pro bydlení v zákoně o podpoře v bydlení, která budou shromažďovat veškeré informace týkající se situace bydlení osob na jednom místě. Zákon by tak měl zareagovat na většinu výtek. Vyjádřila otevřenost k další debatě a ocenila iniciativu MMR, které přišlo s velmi vítanou systematickou reformou.

Závěry:

Kolegium uvítalo již probíhající a plánovanou reformu v oblasti bydlení, která komplexně reaguje na problematiku záruk při vystěhování, sociálního či ne/dostupného bydlení. Kolegium ocenilo pokroky v implementaci rozhodnutí, vyjádřilo podporu probíhajícím jednáním k dílčím, dosud neuzavřeným tématům a ocenilo úzkou spolupráci dotčených orgánů. Kolegium se bude přijímáním potřebných opatření zabývat na dalších zasedáních.

V. ZÁVĚR

Závěrem vládní zmocněnec *P. KONŮPKA* poděkoval všem za aktivní a konstruktivní účast na jednání a týmu KVZ za skvělou přípravu podkladů a průběžnou práci na všech tématech mezi zasedáními. Upozornil také na několik významných aktuálně projednávaných případů proti České republice, které v případě, že v nich Soud shledá porušení Úmluvy, budou zařazeny do portfolia Kolegia. Poděkoval dále všem, kdo se podílí na implementaci rozsudků a zlepšování dodržování lidských práv v České republice. Byť je stále mnoho věcí k řešení, jak ukázala i délka dnešního jednání, řada věcí se již podařila či je na dobré cestě, a to mnohdy díky úsilí, aktivitě a vytrvalosti členů Kolegia. Na závěr avizoval, že příští zasedání Kolegia se uskuteční na jaře příštího roku.

V Praze dne 20. září 2023

Vypracovala: Sofie Korčyková

Schválil: Petr Konůpka